

**ОРГАНІЗАЦІЯ ХУДОЖНЬО-ТЕХНІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ УЧНІВ У ПОЗАШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ
ОСВІТИ**

У статті представлено аналіз організації художньо-технічної творчості учнів початкових класів у позашкільних закладах освіти.

Становлення української державності сприяє зростанню етнічної свідомості народу, яка спостерігається в посиленні його інтересу до історії та культури як фундаменту власної духовності.

Витоки народного мистецтва сягають у сиву давнину. Разом з тим, зберігаючи тісний зв'язок із традиціями народної творчості минулого, народне мистецтво набуває нового змісту, якостей і рис сьогодення. Митці вносять нові елементи, в яких відчувається дух свого часу.

Нині відновлення й збереження місцевих традицій, народних художніх ремесел становить актуальну проблему, яку необхідно розв'язувати в комплексі, залучивши до цього, у першу чергу, заклади освіти.

Художньо-технічна творчість – це галузь людської діяльності, в якій особистість має можливість розкриватися цілісно, у пізнанні та творінні. Сприятливі умови для засвоєння вихованцями культурної спадщини українського народу створюються сьогодні у позашкільних закладах України.

У Законі України "Про позашкільну освіту" одним із основних напрямів діяльності визнано художньо-естетичну, яка забезпечує розвиток творчих здібностей, обдарувань, сприяє здобуттю вихованцями в умовах позашкільного закладу художніх практичних умінь і навичок, оволодінню знаннями в сфері вітчизняної і світової культури та мистецтва [1: 8].

Концепція позашкільної освіти та виховання визначає, що виховна діяльність у позашкільних навчальних закладах і гуртках художньо-естетичного профілю забезпечує художньо-естетичну освіченість та вихованість особистості, здатної до саморозвитку і самовдосконалення.

Концепція позашкільної освіти та виховання підкріплена правом кожної людини на вільний розвиток особистості (Конституція України, ст. 23), правом дитини на відпочинок, дозвілля, всебічну участь у культурному і творчому житті, на створення відповідних можливостей для творчої діяльності (Конвенція про права дитини, ратифікована Верховною Радою України 27 лютого 1991 року) та завданнями освіти щодо забезпечення повного розвитку людської особи і її права вільно брати участь у культурному житті суспільства, втішатися мистецтвом, брати участь у наукових програмах і користуватися її благами (Міжнародна хартія прав людини, ст. 26, 27).

Аналіз становлення і розвитку позашкільної роботи з дітьми та учнівською молоддю в Україні свідчить про наявність прогресивних досягнень і позитивний вплив на творчий розвиток особистості. У процесі свого історичного розвитку позашкільна освіта і виховання набули певного досвіду, престижу і сформувалися як невід'ємна частина цілісної системи освіти України.

Метою цієї статті, що становить одну зі складових нашого дослідження, є аналіз організації художньо-технічної творчості учнів у позашкільних закладах освіти.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про те, що цій проблемі приділялася належна увага. Зокрема, окремі аспекти проблеми художньо-технічної діяльності гуртків у позашкільних закладах освіти розкриті у працях Г. Зборовського, В. Патрушева, С. Петросяна, Л. Герасименко, Т. Суценко та інших. Педагогічні умови організації вільного часу в процесі позашкільної роботи з дітьми розглядали Л. Абакулова, С. Богородська, Л. Герасименко, В. Дружинін, естетичні можливості його реалізації вивчали С. Герасимов, Б. Нежинський, В. Петрушин та інші. Таким аспектам, як обґрунтування ефективних форм і методів розвитку творчих здібностей педагогів-фахівців, надавали увагу Г. Костюк, О. Леонтєв, Ю. Пелех, І. Цимбалюк та інші. Дослідники вважають, що способи організації творчості учнів повинні бути зумовлені формою суспільного життя, а також суто індивідуальним, неповторним підходом.

Творча діяльність людини є надзвичайно сприятливим фоном для вияву особистих поглядів і почуттів. Художньо-технічна творчість – це творчість, яка виступає засобом самовираження, засобом взаємодії з людьми і світом. Сприятливі умови для самореалізації створюються безпосередньо в процесі творчої діяльності. До такого виду діяльності належить художньо-технічна творчість, тому що вона розкриває педагогові широкий діапазон спілкування з вихованцями.

Ми визначаємо художньо-технічну творчість як діяльність, у процесі якої створюються матеріальні й духовні цінності засобами образотворчого, декоративно-прикладного мистецтва, трудового навчання, етнопедагогіки, дизайн-освіти; формуються художні й технічні знання, уміння, навички у різних видах художньо-технічної діяльності.

Система позашкільного виховання й освіти, що включає науково-технічні й виробничі колективи, художньо-технічні товариства, клуби юних техніків, малі академії наук, дитячі творчі об'єднання створює можливості для забезпечення кожній дитині цілеспрямовану й повноцінну організацію вільного часу, всебічний розвиток власних здібностей, отримання додаткових знань і оволодіння професійними вміннями.

Основним принципом виховання майбутнього покоління є збереження надбань минулого та гармонійне доповнення сучасними ефективними підходами та методами.

Методи позашкільної виховної роботи визначаються тим, що на перший план виступає розвиток творчої особистості, її ініціативи. Тому особлива увага звертається на способи організації художньо-технічної творчості.

Майстерність педагогів-фахівців, їх творчість проявляється саме у виборі форм організації навчання. Вибір форм організації педагогічного процесу в позашкільному закладі, поліпшення якості дитячого життя відбувається на основі творчих ініціатив вихованців і педагогів, доброї волі всіх і кожного на основі принципів самоорганізації і максимального збагачення соціального досвіду дитини; духовної єдності особистості й колективу в спільній цікавій діяльності й відпочинку. Склад дитячих об'єднань у позашкільному закладі є більш однорідним за творчими можливостями, прагненнями, практичною діяльністю дітей, ніж шкільний.

Найпоширенішими формами колективно-групових занять із дітьми є гуртки, секції, студії, товариства, різні творчі об'єднання [2: 53]. Таким надбанням передового досвіду працівників позашкільних закладів освіти і виховання Житомирщини можна вважати гурткову форму організації художньо-технічної творчості вихованців. Керівники гуртків (А. Цалко, Н. Клименко, Н. Пантус, Л. Гордієнко та інші), організуючи діяльність у Обласному центрі науково-технічної творчості учнівської молоді Житомирської обласної ради, створюють навчальні програми, спрямовані на всебічний розвиток кожної дитини, всього колективу гуртківців, у основу котрих покладено співпрацю і співтворчість.

Гурток – це організація діяльності дітей, юнацтва, дорослих за їх інтересами, схильністю на добровільних засадах [3: 336].

Гуртки дають змогу кожному з його учасників знайти роботу, заняття за своїми потребами. Перша, найбільш важлива вимога до гурткової роботи – це її життєздатність. До програми занять повинно включатися не тільки корисне (навчальне, розвиваюче, пізнавальне), а й приємне для людини, те, чого не буває, як правило, у буднях (розважальне, емоційне, ігрове). Гурток відкриває перед своїми учасниками великі можливості для зростання і розвитку творчих здібностей та ініціатив.

Гуртки створюються у будинках творчості, за місцем проживання, при клубах, станціях технічної творчості, у таборах відпочинку, в школах, в інтернатах тощо.

У процесі становлення особистості гуртки виконують різноманітні функції, а саме:

- розширюють та поглиблюють знання дітей у тій чи іншій сфері науки, техніки, мистецтва (наприклад, гуртки: математики, астрономії, комп'ютерної графіки, іноземних мов та інші);
- здійснюють професійну підготовку (наприклад, плетіння з лози, вишивання, різьблення по дереву, бісероплетіння, паперопластика, живопис, декоративний розпис, флористика та інше);
- організують дозвілля людини, сприяють створенню психологічної комфортності відпочинку, виконують розважально-комунікативні функції.

Заняття у гуртках художньої та технічної творчості не тільки відкривають шляхи до самореалізації, а й розширюють, і поглиблюють знання та вміння, які можна використовувати у багатьох професіях. На заняттях гуртківців цього напрямку розвиваються та формуються специфічні навички, вміння користуватися ручними інструментами, приладдям, у процесі навчання розвивається здібність сприймати кольорове оточення, що важливо для розвитку емоцій, їх рівня.

У м. Житомирі управлінням освіти і науки облдержадміністрації було прийнято рішення (наказ № 256 від 27.09.2005 року "Про проведення обласних масових заходів у I семестрі 2005 року") щодо організації та проведення обласного гуманітарного конкурсу "Космічні фантазії" (I етап Всеукраїнського гуманітарного конкурсу "Космічні фантазії" Українського молодіжного аерокосмічного об'єднання "Сузір'я" та Міністерства освіти і науки України) на базі Обласного центру науково-технічної творчості учнівської молоді Житомирської обласної ради спільно з Житомирським музеєм космонавтики ім. С.П. Корольова. Обласний гуманітарний конкурс "Космічні фантазії" проводиться відповідно до положення за трьома напрямками: космічне мистецтво, космічна історія, космічна філософія. Основною метою і завданням конкурсу є:

- виявлення і підтримка обдарованої молоді;
- розвиток творчих здібностей учнівської молоді;
- формування інтересу до пошукової творчої діяльності;
- підвищення знань у галузі природничих та гуманітарних наук;
- стимулювання розвитку інтересу до авіації й космонавтики, науки і техніки, зацікавленості у дослідженні Космосу;
- відбір робіт та формування делегації області для участі у фінальному етапі Всеукраїнського конкурсу.

2-3 листопада 2005 року відбувся обласний гуманітарний конкурс "Космічні фантазії" на базі Обласного центру науково-технічної творчості учнівської молоді, в якому взяли участь делегації з м. Житомира, м. Бердичева, м. Коростеня, м. Овруча та Коростенського й Черняхівського районів, до складу яких увійшли переможці районних (міських) конкурсів, які комплектувалися з учнів шкіл, ліцеїв, гімназій та інших навчальних закладів, а також вихованців позашкільних закладів, клубів, гуртків при підприємствах, окремі автори та авторські колективи, які прагнули розкрити свої творчі здібності, виявили схильність до науково-дослідницької роботи, захоплюються космічним мистецтвом, філософією, історією.

У напрямку "Космічне мистецтво" учасники представили різноманітні творчі роботи, де в художній формі були відображені реальні космічні явища, події; фантастичні сюжети, образи; уявлення авторів про космічні процеси у Всесвіті тощо. Розглядаючи роботи у галузі образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва можна виділити те, що оцінка робіт, представлених до даного напрямку, проводилася по секціях:

1. Образотворче мистецтво (малюнок, графіка, естамп, комікс).
2. Декоративно-ужиткове мистецтво (вироби з ниток, хутра, шкіри, колаж).
3. Декоративно-ужиткове мистецтво (вироби з природного матеріалу).
4. Декоративно-ужиткове мистецтво (м'яка іграшка, макраме, вишивка, фріволіте).
5. Декоративно-ужиткове мистецтво (вироби з глини, пластиліну, паперу).
6. Декоративно-ужиткове мистецтво (вироби з бісеру, скла).

Оцінювання творчих робіт учасників конкурсу відбувалося за певними критеріями. Наприклад, при оцінюванні експонатів у таких техніках – "малюнок", "графіка", "естап", "комікс" – враховувалося (60 балів максимально): розкриття теми (відображення автором реальних космічних явищ, подій, фантастичні сюжети, образи, космічні процеси у Всесвіті), композиційне рішення, назва роботи; втілення авторського задуму (емоційне та естетичне враження від роботи); оригінальність стилю, манери, технічне виконання.

При захисті творчих робіт учасників враховували (40 балів максимально): змістовність доповіді та глибина володіння автором космічною термінологією, аргументоване доведення проблеми з урахуванням внеску автора в дослідження; чіткість, логічність, лаконічність викладення матеріалу; повнота, вичерпність відповідей на запитання; культура мовлення.

У цьому конкурсі, в секції "Образотворче мистецтво" (малюнок, графіка, естап, комікс), найвищої майстерності досягли: *Урядко Ольга* (I місце, абсолютний переможець) з м. Бердичева, вихованка міського центру науково-технічної творчості учнівської молоді; *Матвійчук Галина* (I місце) з м. Житомира, вихованка міської художньої школи; *Дехтярук Ольга* (II місце) та *Вітенко Вікторія* (II місце) з м. Житомира, вихованки міського центру науково-технічної творчості учнівської молоді; *Липко Наталія* (II місце) з м. Овруч, вихованка центру дитячої і юнацької творчості; *Ткач Наталія* (III місце), *Студентов Олександр* (III місце), *Агєєв Ярослав* (III місце) з м. Овруча, вихованці центру дитячої і юнацької творчості; *Льяшевич Андрій* (III місце) та *Супруненко Тетяна* (III місце) – учні Черняхівської гімназії.

Безпосередня організація й підготовка до конкурсів, змагань, виставок покладалася на методистів позашкільних закладів. Творцями педагогічного процесу в позашкільних закладах є методисти. Праця методистів вимагає високої філософської, психологічної й методичної культури. Методист позашкільного закладу на сучасному етапі – це реформатор, який вносить у повсякденну практику позашкільного виховання нові прогресивні засоби, прийоми, ідеї й підходи. Основне завдання методистів – це допомогти вихованцям відкрити їх власні потенційні сили, показати перспективу зростання; виховувати особистість, котра мріє досягти вершини своїх можливостей; перейти до гуманізації стосунків і поглибленого пізнання духовного світу дитини, до створення гармонії її взаємин з ровесниками, дорослими, з самим собою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України "Про позашкільну освіту" // Освіта України. – 2000. – 2 серпня (№ 31). – С. 8.
2. Сущенко Т.І. Позашкільна педагогіка: Навч. посібник. – К.: ІСДО, 1996. – 144 с.
3. Технології соціально-педагогічної роботи: Навчальний посібник / За заг. ред. проф. А.Й. Капської. – К., 2000. – 372 с.

Матеріал надійшов до редакції 12.12.2005 р.

Колесник Н.Е. Организация художественно-технического творчества учеников во внешкольных учебных заведениях.

В статье представлен анализ организации художественно-технического творчества во внешкольных учебных заведениях.

Kolesnyk N. Ye. The Organization of Extracurricular Artistic and Technical Activity of Pupils.

The article dwells on the analysis the organization of extracurricular artistic and technical activity of pupils.